

Historický vývoj právní subjektivity politických stran

Vztah jednotlivce a státu je zprostředkován také díky zvláštnímu sdružení, která jsou utvořena kvůli účasti na politickém životě a fungování státu – politickým stranám. Jedním z podstatných znaků politické strany je její právní subjektivita. Podívejme se, jakým způsobem se právní subjektivita utvářela v průběhu dějin.

Vztah jednotlivce a státu je zprostředkován také díky zvláštnímu sdružení, která jsou utvořena kvůli účasti na politickém životě a fungování státu – politickým stranám. Jedním z podstatných znaků politické strany je její právní subjektivita. Podívejme se, jakým způsobem se právní subjektivita utvářela v průběhu dějin.

H. Tripel rozlišuje čtyři etapy ve vývoji právní subjektivity politický stran:

1. potlačování,
2. ignorování (předmnichovské období),
3. uznání & legalizace, a
4. ústavní inkorporace.

Pro názornější ilustraci si představme postavení politických stran v době ignorování na soudním rozhodnutí Nejvyššího správního soudu - Naříkaným rozhodnutím odmítl žalovaný úřad jako nepřijatelné odvolání Křesťansko-sociální strany, resp. jejího odboru soukr. úředníků rozhodnutí župního úřadu v Prešově z 1. prosince 1922, kterým nebylo vyhověno žádosti odvolatelů na povolení ochotnického divadla s inscenací „Nagymama“ v maďarské řeči. Jako důvody svého rozhodnutí uvedl žalovaný úřad:

1. že politické strany, jakými jsou stěžovatelé, nejsou vůbec osobami právníckými, nýbrž pouze tzv. volnými organizacemi státem trpěnými; jako takové de lege neexistují a nejsou způsobilé podávat odvolání,
2. že v rámci tehdy platného právního stavu nemá nikdo právní nárok na povolení divadelního představení, takže neudělením nemůže být nikdo poškozen na svých právech a nemůže se proto proti zákazu odvolat,
3. že ani J.R., který odvolání podepsal, není legitimován k podání, protože netvrdí, že by úředním zákazem utrpěl nějakou škodu.

Nejvyšší správní soud věc projednal a došel k následujícímu rozhodnutí:

Proti prvnímu výše uvedenému důvodu namítá, že stěžující si strana a její odbor soukr. úředníků (dále jen stěžovatelé) jsou spolky. Předkládá na důkaz stanovy krajinských svazů křesťansko-sociálních spolků, sdružení a odborových organizací, opatřené doložkou, podle které ministr pro Slovensko schválil stanovy. Z toho je dovozováno, že naříkané rozhodnutí, jimž byla stěžujícím si korporacím upřena způsobilost podávat odvolání se jeví jako nezákonná.

Žalovaný úřad vycházel z předpokladu, že stěžovatelé jsou pouhými volnými politickými organizacemi. Nezabýval se tím, zda byly ustaveny na základě spolkového práva. Z toho důvodu nelze mluvit o tom, že by rozhodnutí žalovaného úřadu bylo z tohoto hlediska nezákonné.

Podle tehdy platného právního řádu, příslušela právní osobnost - způsobilost být subjektem práv a povinností výhradně osobám fyzickým a osobám právníckým. Právníckou osobou mohly tvořit buď osoby hromadné (universitates personarum) nebo nějaké účelové jmění (universitates bonorum). Aby hromadná osoba mohla být uznána za osobu právníckou, bylo třeba, aby se ustavila v některé z

forem, jak bylo v zákonodárství té doby pro vznik té které právnické osoby předepsáno. Z toho vyplývá, že sdružení osob, které se neustavilo de lege nemohlo mít právní osobnost.

Je třeba zdůraznit, že v první době existence Československé republiky politické strany (zvané též politické organizace) vznikaly a existovaly jen fakticky. Přesto však zákonodárství začalo přiznávat těmto dosud fakticky existujícím útvarům určitá práva.

Zákonodárství směřovalo k tomu, aby politickým stranám byl přiznán charakter právnických osob sui generis. Přesto však Nejvyšší správní soud neshledal, že tento vývoj dospěl již tak daleko, aby politickým stranám na základě tehdejších předpisů mohla být přiznána právní subjektivita. Tehdejší zákony je nutno vykládat jen tak, jak znějí, to je, že politickým stranám jako útvarům existujícím v zásadě jen fakticky, přiznávají jen ta práva a závazky, jež zákon sám stanoví, takže ve všech ostatních relacích zůstávají i nadále nezpůsobilé stát se subjekty práv a povinností.

Posuzuje-li se daný případ z hlediska názorů které jsem uvedl výše, musíme uznat, že je nutné přiznat politickým stranám způsobilost před úřady jako procesní strana a tedy i právo na podání odvolání. Na druhou stranu však šlo o konání divadelního představení, které v žádné tehdy platné právní normě o politických stranách nemělo oporu. Z toho důvodu tedy úřad vyslovil svůj názor de lege a stížnost se jeví jako bezdůvodná. Tolik exkurz do právní úpravy a postavení politických stran v době předválečného Československa.

V opozici k výše uvedenému můžeme uvést vývoj po roce 1989 - ústavní zákon č. [135/1989](#) Sb. z Ústavy ČSSR vypouští zmínky o vedoucí roli KSČ (čl. 4,6,a 16 odst.1), teprve poté právní úprava přechází od fáze ignorování do fáze legalizace (zák. č. [15/1990](#) Sb., potom zák. č. [424/1991](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů - druhý uvedený platí dodnes).

Právní vymezení politických stran a hnutí. Náš právní řád neobsahuje legální definici politické strany nebo hnutí. Tento problém je přenechán judikatuře. Strany - sdružení občanů, která dlouhodoběji ovlivňují utváření politické vůle. Členy strany mohou být pouze fyzické osoby. Utváření politické vůle se týká vlivu na vytváření politického mínění, podněcování a prohlubování politického vzdělání; podporu aktivní účasti občanů na politickém životě, výchova občanů způsobilých k přejímání odpovědnosti za veřejné záležitosti, účast na volbách atd.

Zákon č. [424/1991](#) Sb. stanoví, že občané jsou svobodní při zakládání politických stran a sdružování se v nich. Nejsou zde vysvětlení jak se mají fyzické osoby chovat. Z toho důvodu je třeba stanovit mantinely ve kterých se bude toto chování uskutečňovat.

Právní subjektivita - u nás je stranám přiznána po jejich registraci, takže není potřeba legální definice. Opačně je tomu ve státech, kde není polit. stranám přiznána právní subjektivita. V takových případech mohou politické strany jednat jen v rozsahu, který jim stanoví zákon (viz. fáze ignorování).

Meze ve kterých mohou členové stran uskutečňovat svoji činnost musí být stanoven zákonem. Rámec musí být určen, tak aby nedocházelo k ohrožování či porušování principů demokracie (demokratický princip, svrchovanost ČR, úcta k lidským právům, konsenzus, pluralita, atd.). Základní práva a svobody podle LZPS lze vztáhnout i na politické strany. Vychází to z nálezu Ústavního soudu č. [296/1995](#) Sb., který stanovil, že korporace postavené na soukromoprávním základu, v nichž členství záleží na rozhodnutí jednotlivce, nemají veřejnoprávní statut a požívají proto ochrany, plynoucí ze základních práv a svobod.

Další články:

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)